

איך זה כושל, אצל כל אחד ואחד

הצעת מפתח ל"שלישית" בשלישייה: א', ב', ג'

מרקו מאואס

"On. Say on. Be said on. Somehow on. Till nohow on. Said nohow on

. Say for be said. Missaid. From now say for be missaid

Say a body. Where none. No mind. Where none. That at least. A place. Where none.
For the body. To be in. Move in. Out of. Back into. No. No out. No back. Only in. Stay
.in. On in. Still

All of old. Nothing else ever. Ever tried. Ever failed. No matter. Try again. Fail again.
Fail better".

Samuel Beckett, "Worstward ho"

(אל הגרוע ביותר)

"השלישית" היא על הממשי. שלישית, ממשית, שלישית. ממשית. זה כבר משהו. כשקראתי אותה בספרדית בפעם הראשונה, לפני הרבה שנים, זה גרם לי אי שקט. זה היה כל כך ברור, אבל ברור כמו אגרוף של מייק טייסון. אין הגנה. התבקשתי להציע מפתח עבור הטקסט הזה. האם יש מפתח? השורות של בקט שכתבתי בהתחלה הן בהחלט הכיוון, אבל הן יותר מדי דרמטיות. צריך למתן את הטון. אכן דובר על להיכשל טוב יותר. אבל בצורה הדוקה, מקצועית, cool. יש דבר כזה? אם מתחילים בחדשה שהסימפוטום מגיע מהממשי, אז אולי האגוז נפתח בשלבים. בוא נראה.

א) הדג - סימפוטום של הממשי ("אין ממשי יותר מהחיים")

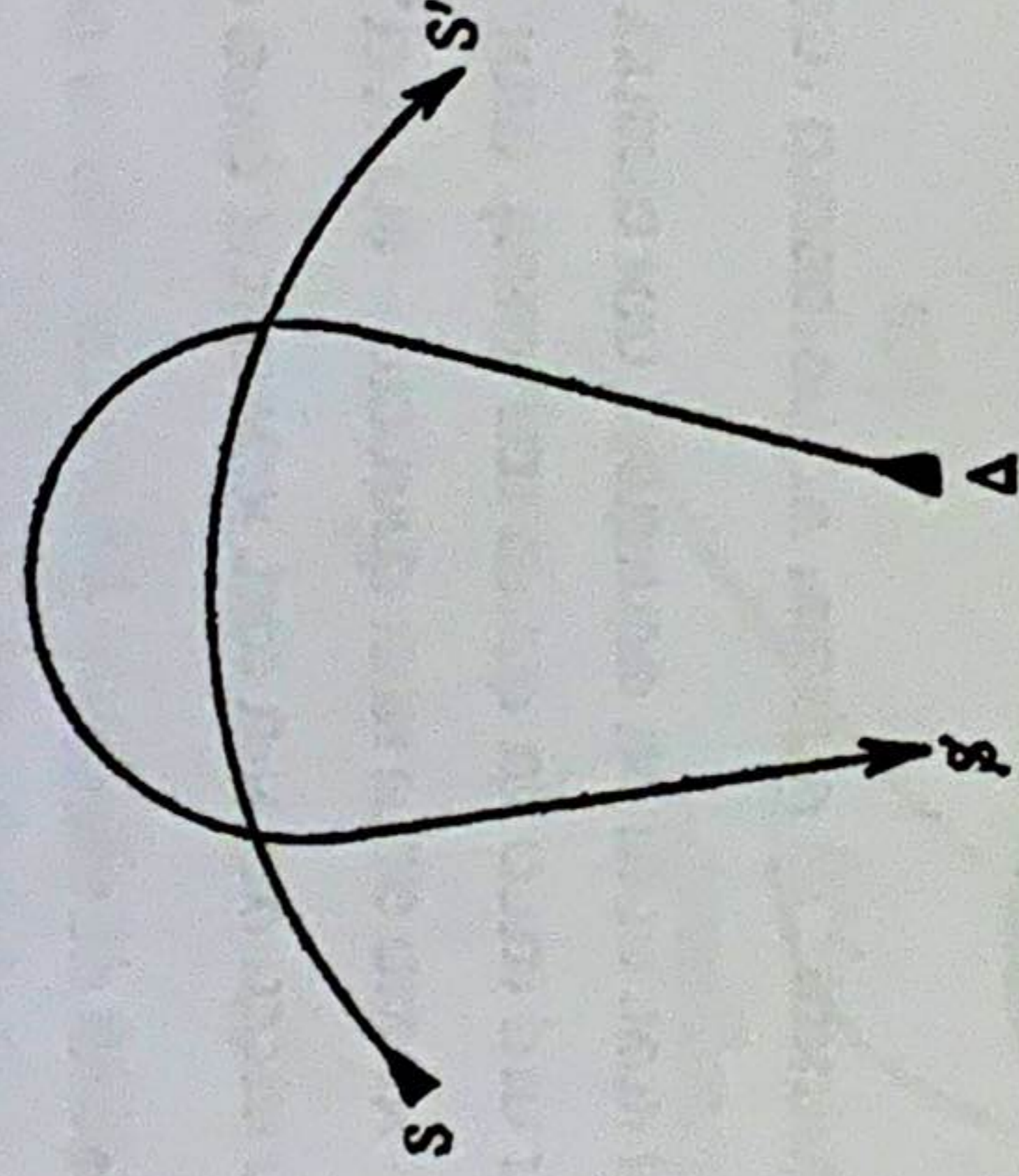
הסימפוטום מוקם בהתחלה על ידי לאקאן כמטאפורה, אבל היה שם, כבר מההתחלה, דבר חי, לא מטאפורי.

לדג של הממשי, שמופיע ב"שלישית", יש דג מקדים. הוא נמצא ב"התרתנות שבסובייקטי" (1960, Subversion du sujet, תרגום: נועם ברוך¹¹): "שכן אינני נסוג לרדוקציה לוגיציסטית; אדרבה, כאשר מדובר באיווי אני מוצא באי האפשרות לצמצמו לתביעה את עצם הסיבה שגם מונעת

¹¹ מתוך לאקאן, ז'. כתבים, כרך ב'. בעבודה.

את העמדתו על הצורך. אם לומר זאת בתמציתיות: שהאיווי מהובר, בדיוק משום כך אין הוא בר-היבור. כוונתי: בשיח ההולם אותו, שיח אתי ולא פסיכולוגי.

"כעת אני חייב לשטוח בפניכם בצורה מפורטת בהרבה את הטופולוגיה שפיתחתי לצורך הוראתי בחמש השנים האחרונות, ובכוונתי להציג גרף מסוים, המשרת רק בין השאר – זאת עליי להתריע – את השימוש שבדעתי לעשות בו, ככזה שנבנה ושוכלל לעיני כול כדי לאפן במערך הקומות שלו את המבנה הפרקטי בצורה הרחבה ביותר של נתוני ההתנסות שלנו. הוא ישמש אותנו כאן כדי להציג או למקם לעצמנו את האיווי ביחס לסובייקט המוגדר באמצעות היבורו על ידי המסמן.

גרף 1

"הרי מה שאפשר לומר עליו שהוא התא האלמנטרי שלו (גרף 1), ובו מתקפרת מה שכיניתי 'נקודת הפתור' שבאמצעותה המסמן עוצר את גלישת המשמעות, שאלמלא כן לא היה אפשר לשער את סופה. השרשרת המסמנית אמורה להיות נתמכת על ידי הווקטור $\overline{S.S'}$. מבלי להיכנס אפילו לדקויות הכיוון הרטרוגנדי שבו נוצרת ההצטלבות הכפולה שלה עם הווקטור $\overline{\Delta.S}$, די בכך שבווקטור זה יראו את הדג שהוא לוכד, דג אשר בשחייתו הנמרצת מתאים לגלם את מה שהוא ממלט מתפיסה פחות מאשר את הכוונה המתאמצת להטביעו בנחשול הפְּרֶה-טקסט [pré-texte], היינו המציאות המדומיינת בסְכָמָה האתולוגית של חזרת הצורך".

בתא האלמנטרי של האיווי, "נקודת הפתור" הנה העצירה של גלישת המסמן.

הווקטור $\overline{S.S'}$ הוא השרשרת המסמנית. כלומר שזה מה שנאמר בתור מסמן, ללא קשר מובטח עם המסומן. לכן, העצירה יכולה, בלי התערבות אחרת, לקבוע בדיעבד מה נאמר. עד כאן זה ברור, אם כי תמיד יכולה להיות הפתעה.

הווקטור $\overline{\Delta.S}$ הוא "דג לוכד" – לא נלכד. לאקאן פורס בפנינו שתי קריאות שונות של הווקטור של הדג:

1. דבר מה, שהוא, הדג, בשחייתו הנמרצת, נמלט מתפיסה. הדג חי ונמלט בהצלחה. השרשרת המסמנית נעצרה, משהו נתפס, כן, אבל הדג נמלט. יחד עם הדג, הדבר העיקרי נמלט.
2. הכוונה שמתאמצת להטביע אותו בנחשול של הטקסט המקדים (פְּרֵה-טַקְסַט) של המציאות המדומיית של הצורך. "אתה רוצה משהו? הנה, קח את זה, זה מה שאתה צריך". יש בכוונה רצון להמתת הדג החי - הפעם של האיווי.

אולי בקטע הזה לאקאן כבר שיש דבר מה במאמץ הלוגיקיפיקציה שלו, שלא נלכד, "שכן אינני נסוג לרדוקציה לוגיסיסטית". זה כתוב שם שחור על גבי לבן, בשורות מרתקות.

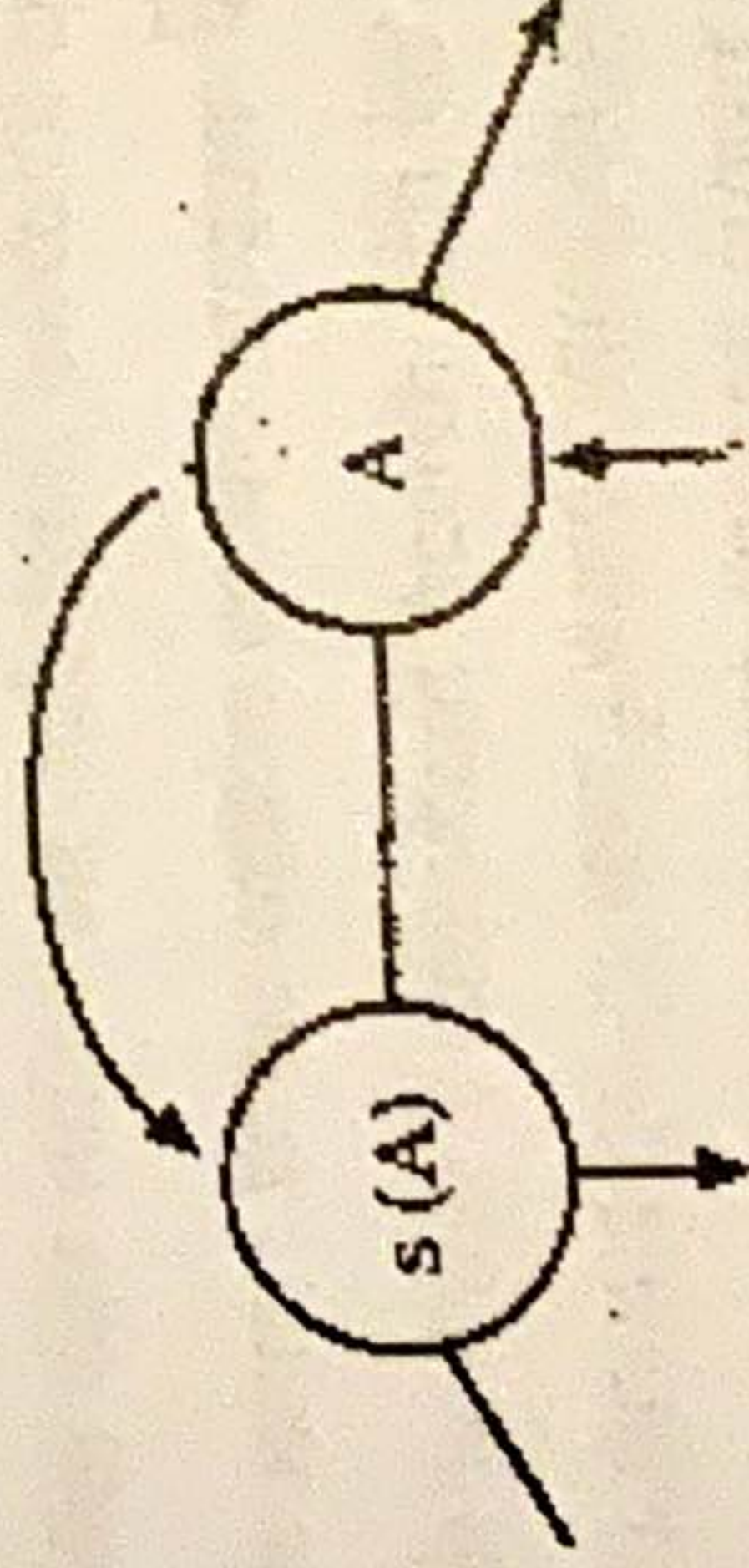
הדג חוזר, ב"שלישית":

"אני קורא 'סימפטום' למה שמגיע מהממשי.

"זה מופיע כמו דג קטן שהפה הזללני שלו אינו נסגר אלא בשביל לשים מובן בין שינוי. אם כך, אחד מבין השניים (sous le dent): או שזה מביא אותו להתרבות – פרו ורבו, אמר אדון עולם. שימוש זה במלה התרבות הוא בכל זאת חזק וגורם לנו להרים גבה, מאחר והוא, אדון עולם, יודע טוב מאוד במה מדובר בהתרבות, זה לא עושר הדגה. או שלחלופין, הוא מתפוצץ מזה.

מה שעדיף, ולשם כך עלינו להתאמץ, זה שהממשי של הסימפטום יתפוצץ מזה. וזו כל השאלה – כיצד לעשות?":

הסימפטום בתקופה של "החתרנות של הסובייקט" היה מובנה כמטאפורה. הוא ממוקם בקלות ב"גרף האיווי", ב- $s(A)$ כ"משמעות של האחר".

במטאפורה רואים את הבהירות היפה של הדג שקופץ בשמש. רק מראית.

ב"שלישית" הסימפטום הוא דג, חי, עם פה זללני, שמגיע מהממשי.

איזה ממשי?

"הסובייקט המונח לידע שהינו האנליטיקאי בטרנספרנס, אינו מונח כך בשוגג אם הוא יודע את תשתית הלא מודע. זהו ידע שמתנסח בבלשון: הגוף שמדבר שם אינו קשור אליו על ידי הממשי, ממנו הוא מתענג".

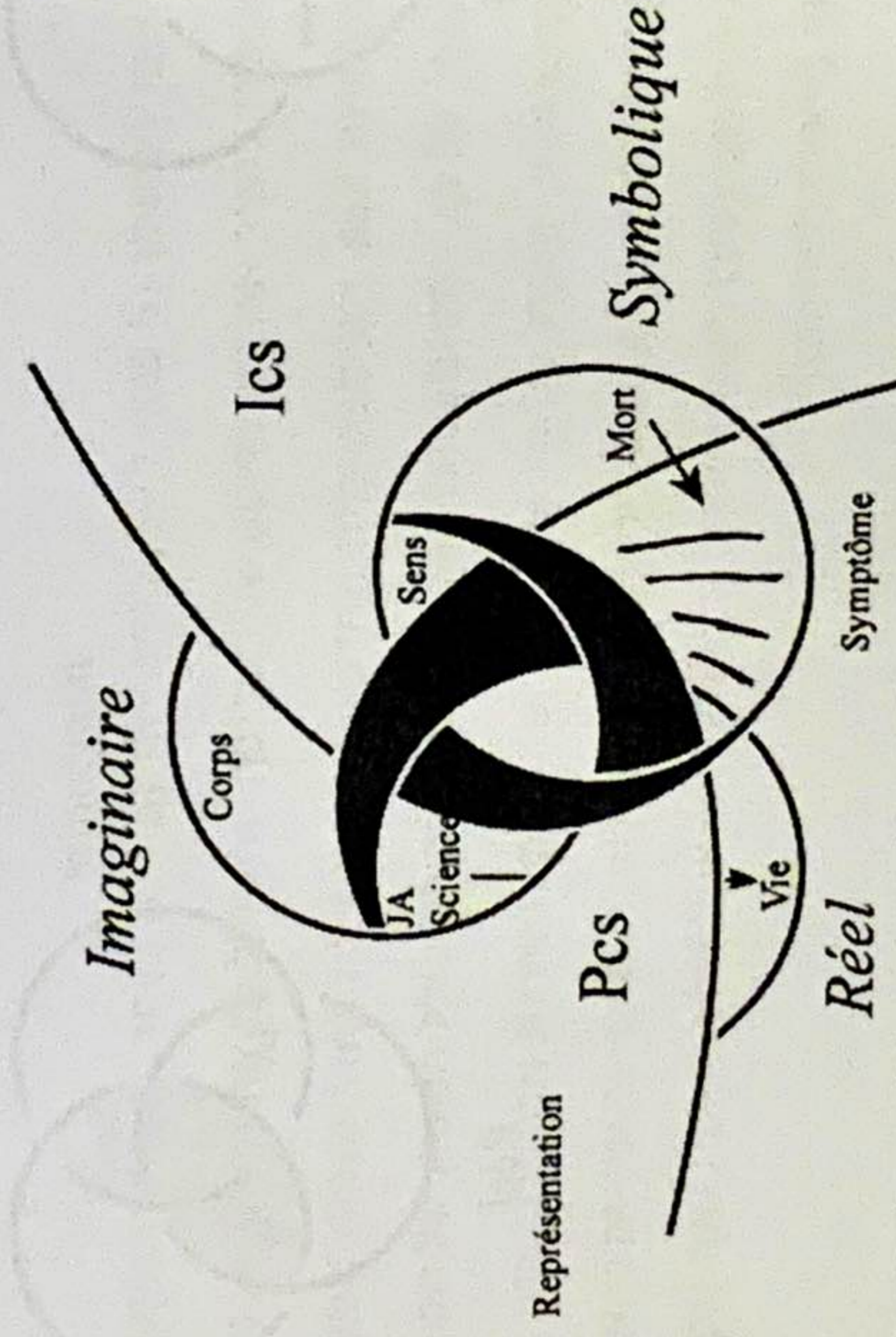
ההפתעה הזאת היא לא פחות מוזעזעת - ולא פחות מלמדת - מאשר השנייה.

אם הסימפטום מגיע מההתענגות הממשית של הגוף, להזין אותו במובן רק נותן לו "המשכיות של להחזיק מעמד" (Continuite de substance).

נהפוך הוא, על ידי משחק המלים, האקויוק יכול להתהדק סביב הסימפטום. לצמצם אותו.

למשל, עם הנאולוגיזם *jouissance*, מובנה על ידי *ouir*, לשמוע, ו-*juissance*, התענגות, לאקאן מפרש את ההתענגות החברתית תרבותית של המובן המקובל, בעיקר המובן המיני. כל מובן יכול להתפרש כמובן מיני.

להתהדק: כך לאקאן מציר זאת, סביב האובייקט *a* קטנה, כי "כל התענגות מתחברת למקום זה של עודף-ההתענגות", וגם "רסיסיו ניתנים לזיהוי גופני וכרסיסיו גוף, הם מזוהים אך רק באמצעות הפסיכואנליזה. בכך אובייקט זה יוצר את הגרעין הניתן לעיבוד של ההתענגות".

"להתהדק" (זה לא מטביע).

ב) הפונקציה של האנליטיקאי

"מדובר על כך שתותירו – אני מדבר על אנליטיקאים – משהו שונה לחלוטין מאיבר, היינו את האובייקט הבלתי מובן שקראתיו אובייקט *a*."

"זה מה שנלכד בצומת בין הסמלי, הדמיוני והממשי כקשר. לכשתתפסו אותו, תוכלו למלא את הפונקציה שלכם – להציע אותו כסיבת האיווי לאנליזנט שלכם".

ההמלצה של לאקאן היא קביעת עובדה של מה שמכבר קורה, לפני לאקאן. "הפונקציה שלכם", זה תיאור. ההמצאה של אובייקט *a* מאפשרת לו, לא לקרוא, אלא לכתוב את הפרקטיקה.

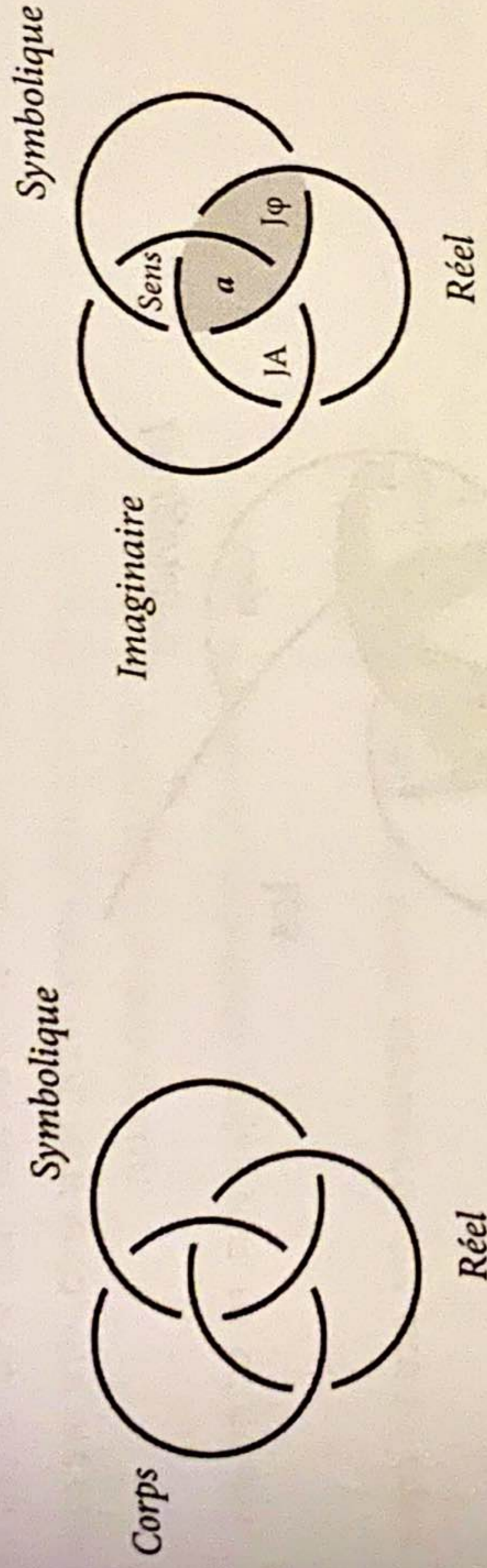
יש, לפי לאקאן, התענגות של הגוף, שהוא קורא לה כאן "התענגות של החיים", ויש התענגות פאלית. המדהים הוא שההפרדה, ההבחנה הזאת, היא תוצאה של השיח האנליטי:

"אני רוצה לומר שהכללשון מביאה אותה, את ההתענגות, אל התולדה המפותחת שלה, בה הגוף מתענג מאובייקטים.

"הראשון מביניהם, זה שאני כותבו כ- a , הוא כפי שאני אומר, אובייקט שאין עליו שמץ של רעיון, רעיון ככזה, מלבד לנתץ את האובייקט הזה".

איך זה קרה? לאקאן עצמו מופתע:

"אם זה המקרה של מה שהיא התענגות הגוף בהיותה התענגות [מ]החיים, הדבר המדהים ביותר הוא שאובייקט a מפריד התענגות זו של הגוף מההתענגות הפאלית".

(אזור בקע)

ג) "הפסיכואנליזה היא סימפטום"

לא במובן של "סימפטום חברתי" - כגון הפועל, הפרולטר.

אז איך? כסימפטום בחברה. למשל, סוקרטס, "ההיסטריה הגאונית" כפי שלאקאן מכנה אותו כ"שלישית", שממקמת את שיח האדון בפניה כדי לתת תשובה. עבור היוונים הוא הגיע מהממשי, עד כדי כך שעד ימינו זה חוזר, ההוצאה להורג שלו: "סוקרטס הוא בן תמותה". אולי צריך להשתמש במשפט הזה כדי להאמין במוות. סוקרטס היה אי נחת בתרבות. החידה - מדוע הוצא להורג? נשאלת כשאלה פתוחה.

בתקופה של השיח הקפיטליסטי יש שוני קטן, שינוי מקום של ה-\$ ושל ה- S_1 בשיח האדון אבל עם תוצאות מרחיקות לכת: ה-\$ בפיקוד, ה- S_2 , הידע, "העבד", צריך לייצר את התוצר, a , ה-gadget, ברית בין המדע לבין הקפיטל, במעגל ללא רסן וללא משבר או מעצור אפשרי:

$$\frac{S_1}{\$} \rightarrow \frac{S_2}{a}$$

שיח האדון

$$\frac{\$}{S_1} \rightarrow \frac{S_2}{a}$$

השיח הקפיטליסטי

להבדיל משיח האדון, שבו המסמן S_1 פונה ל- S_2 , לידע, ואז $S_2 < S_1$ נשמר, בשיח הקפיטליסטי זה נשבר. S_2 של הידע פועל כדי ליצור את האובייקט של הצריכה. זה כולל גם את המיניות, נפרדת מכל ענייני אהבה, שהופכת להיות sex. הסימפטומים החדשים קיימים לא בתור שאלה שמטרידה את הסובייקט, אלא כתשובה. על כן, "הסימפטום הוא מגיע מהממשי", כולל המגוון של הסימפטומים החדשים - סמים, התמכרויות, טיפול על ידי gadgets, שנותנים תשובות אוניברסליות לסובייקט המודרני. מבחינה זו, היתה ללאקאן ראייה קלינית מדויקת מדהימה. הפסיכואנליזה היא סימפטום באי נחת של התקופה. מה מבקשים ממנה? "להסיר מאתנו את עולו של הממשי, ואת הסימפטום".

כפי שאמר אריק לוראן בראיון ל"הארץ"¹²:
 "אנשים שבאו לפגוש את פרויד באו לפסיכיאטר בתקופה שאף אחד לא ידע מהי פסיכיאטריה. הם רצו הקלה בסבל, והם פנו למי שהוגדר מומחה לכך - המומחה המבודד שיש לו את השיטות המיוחדות שלו, שאתה לומד לבטוח בהן, כמו שהיתה הרפואה בתקופות העתיקות.

"כיום השיח של התקופה הוא שעליך להיות יצרני, שיהיו לך האמצעים, והחשוב מכל זה שיהיו לך התוצאות. כל העמדה האנליטית מתחילה בדיוק מהעובדה שזהו השיח השגור, שהאנשים חוזרים עליו, או שקועים בו, שהוא האידיאל של תקופתם. אבל, מה בדיוק הם מבקשים באמת? מעבר לעובדה שהם מציינים את הדרישה, את התלונה שלהם בשיח השגור של התקופה. אנשים אומרים, 'בבקשה תעזור לי להיפטר מהספקות האלה שמענים אותי לגבי אשתי, האם היא האדם הנכון? האם עלי לבחור בה או במאהבת שלי? האם היא צודקת? האם אני צודק?'

"לכאורה הם מבקשים משהו מאוד ברור: 'תאמר לי מה נכון לעשות בסבל שיש לי, בקונפליקטים שאיני יכול לפתור, תן לי את הפתרון'. אבל בסוף מה שבעצם נאמר זה דווקא: 'אני הכישלון בכל זה, תעזור לי להיפטר מעצמי'. אם אתה מקשיב לאופן בו אנשים מנסחים את הסבל שלהם, את

¹² <https://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/1.1742626> (28/6/12)

קשיי הקיום שלהם, יש תמיד מתח בין הפן המדויק, המוגבל למה שהוא רוצה להיפטר ממנו ובין הרצון להשתנות לגמרי, להיות מישהו אחר, לחיות בהתאם לאידיאלים של התקופה ולהיות משוחרר מכל הסתירות שמהוות את ההיסטוריה האישית שלו".

בקשר לדרישה המודרנית הזאת, הפסיכואנליזה היא סימפטום, נשארת עדיין כסימפטום. היא כושלת. כישלון במובן של לאקאן הוא כישלון שנותן מקום של קיום לסימפטום-פרטנר, הסימפטום כשותף של החיים.

פרויד כתב בכיוון הזה מההתחלה: "לשנות את האומללות ההיסטרית שלך לסבל הגיל של החיים"

- "Ihr hysterisches Elend in gemeines Unglück zu verwandeln"¹³.

¹³ Freud, S., 1895. Zur Psychotherapie der Hysterie, GW, I, p. 312.